

Aan de gemeenteraad

Gevraagd besluit:

Samenvattend stellen wij u voor:

- Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2024-2027 vast te stellen.
- De motie 'Het onderwijsgebouw van de toekomst' (23bb4917) als afgedaan te beschouwen.

Waarom dit voorstel?/Waarom nu voorgelegd?

Elke vier jaar wordt een nieuw Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) opgesteld. In het voorliggende IHP kijken we gedetailleerd naar het tijdvak 2024-2027, met een doorkijk naar de periode tot 2040. Op 27 juni 2019 heeft uw raad het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2020–2023, deel 1: Analyse en Ambitie vastgesteld, op 28 mei 2020 het Integraal Huisvestingsplan 2020-2023, deel 2: Projecten en Maatregelen en op 18 februari 2021 het IHP Gym: Editie 2021. Voor een nieuwe periode leggen wij u hierbij één Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2024-2027 voor.

Jaarlijks stelt de gemeente (het college van B&W) een huisvestingprogramma vast. Daarin worden op basis van aanvragen van schoolbesturen huisvestingsvoorzieningen toegekend. De formele spelregels hiervoor zijn vastgelegd in de Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs Rotterdam 2021. Dit jaarlijkse, wettelijk verplichte programma geeft schoolbesturen en gemeente weinig zekerheid om voor langere termijn te plannen. Om meer strategisch verder vooruit te kunnen kijken wordt daarom een IHP Onderwijs opgesteld. Het IHP heeft geen wettelijke status, het is te zien als een planningsinstrument.

Relatie met het coalitieakkoord/collegewerkprogramma/eerder aangenomen moties en gedane toezeggingen:

- Coalitieakkoord Eén Stad (2022);
- Masterplan Onderwijs: Bouwen aan de Toekomst (2017);
- Nieuw Rotterdams Onderwijsbeleid (NROB) (2023);
- De gemeenteraad heeft het Integraal huisvestingsplan Onderwijs 2020-2023 in meerdere delen vastgesteld:
 - Deel 1: Analyse en ambities (19bb17163, 27 juni 2019)
 - Deel 2: Projecten en maatregelen (20bb4980, 28 mei 2020)

- Deel 3: Voortschrijdend Indicatief Meerjaren Investeringsplanning (VIMIP) Editie 2020 (21bb551, collegebrief 26 januari 2021)
- Gym: Editie 2021 (21bb1745, 18 februari 2021)

Met de aanbidding van dit IHP wordt ook de volgende motie afgehandeld: motie 'Het onderwijsgebouw van de toekomst' (23bb4917) aangenomen op 6 juli 2023, bij bespreking van de kaderbrief over het IHP Onderwijs 2024-2027 door de leden Van Groningen (VVD) en Vlieger (Groen Links), waarin het college wordt gevraagd om:

- eventuele belemmeringen voor het realiseren van multifunctionele schoolgebouwen in kaart te brengen;
- actief in te zetten op het bouwen van de multifunctionele schoolgebouwen van de toekomst daar waar het toegevoegde waarde heeft voor de stad;
- daarbij te kijken hoe bestaande regelingen kunnen worden uitgebreid dan wel verbeterd of nieuwe regelingen verbreed kunnen worden om tot de realisatie van meer multifunctionele schoolgebouwen te komen.

Toelichting:

De gemeente heeft de wettelijke zorgplicht om te voorzien in adequate huisvesting van scholen in het primair, voortgezet, en gespecialiseerd onderwijs. Om verwachtingen tussen gemeente en schoolbesturen goed af te stemmen en ook om voorspelbaar te zijn, stelt de gemeente Rotterdam een Integraal Huisvestingsplan Onderwijs op. Dit IHP Onderwijs is in nauwe samenwerking met de Rotterdamse schoolbesturen en verschillende onderdelen van de gemeente opgesteld. Het IHP gaat over de voorgenomen meerjaren investeringen, formele besluitvorming volgt via het jaarlijks vast te stellen huisvestingsprogramma.

Naast de projecten en maatregelen in dit nieuwe IHP Onderwijs, wordt er nog gewerkt aan de realisatie van projecten uit voorgaande IHP's. In bijlage 8.2 van het IHP is een overzicht opgenomen van lopende projecten, stand van 1 oktober 2023. Periodiek wordt de gemeenteraad via een voortgangsrapportage en de VIMIP geïnformeerd over de stand van zaken. Op 22 juni 2023 heeft de gemeenteraad de Kaderbrief over het IHP Onderwijs 2024-2027 besproken (23bb003369), waarin de ambities en hoofdlijnen van beleid verwoord zijn. De punten van de Kaderbrief zijn uitgewerkt in het IHP.

In Rotterdam is meer dan de helft van de onderwijsgebouwen ouder dan 45 jaar. Dat is ouder dan de 40 jaar die gebruikelijk is in de vastgoedsector, de termijn die doorgaans wordt gebruikt om de gebouwen financieel af te schrijven. De leeftijd zegt niet alles, maar is wel een goede indicator voor de bouwtechnische kwaliteit, duurzaamheid en de noodzaak van een investering in het gebouw. Ook is er sprake van veranderende eisen aan gebouwen. Denk aan de klimaatdoelstellingen en andere manieren van lesgeven met gevolgen voor de wijze van inrichting van gebouwen.

Centrale ambitie

De centrale ambitie van het IHP is dat in Rotterdam alle kinderen leren in een toekomstbestendige onderwijsomgeving, die stimulerend, gezond en passend is.

In de afgelopen jaren is het aantal projecten onderwijshuisvesting dat van start is gegaan, fors toegenomen. Dit IHP beoogt het huidige tempo van de uitvoering vast te houden, meerwaarde te creëren in gebouwen en bij te dragen aan stedelijke opgaven als duurzaamheid en verkeersveiligheid rondom scholen.

Dit IHP borduurt voort op het in 2017 door de gemeenteraad vastgestelde Masterplan Onderwijs. Het Masterplan schetst een visie en is vertrekpunt voor het gemeentelijk onderwijsbeleid.

Drie hoofddoelen

Het IHP draagt via goede huisvesting van scholen bij aan het verbeteren van de onderwijskwaliteit van scholen in Rotterdam. Het IHP kent drie hoofddoelen:

1. **Goede kwaliteit huisvesting**
Schoolgebouwen moeten duurzaam, gezond, toegankelijk en flexibel gebouwd zijn, zodat groei, krimp en medegebruik makkelijker op te vangen en in te passen zijn. Verouderde schoolgebouwen worden vervangen of opgeknapt tot een aan nieuwbouw gelijkwaardig niveau.
2. **Evenwichtig onderwijsaanbod**
Door een goede geografische spreiding over de stad en in de gebieden van sterk, gevarieerd en kwalitatief goed onderwijs worden vraag en aanbod goed op elkaar aangesloten. Het uitgangspunt is dat ieder kind in het basisonderwijs in het eigen gebied naar school kan. Waar mogelijk worden functies die voor de ontwikkeling van het kind belangrijk zijn, samen gebracht in één gebouw. Zoals een voorziening voor voorschoolse educatie, maar ook andere maatschappelijke functies zoals bijvoorbeeld het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Dit komt de aansluiting van onderwijs en zorg en de doorlopende leerlijn ten goede. Het samenbrengen van functies in onderwijsgebouwen vraagt om een bredere business case met partners in de stad en andere beleidsafdelingen.
Ook voor het voortgezet onderwijs en gespecialiseerd onderwijs is spreiding over de stad en een evenwichtig aanbod van bereikbare scholen een belangrijk uitgangspunt. Daarnaast is het wenselijk om in het kader van inclusief onderwijs, de afstand tussen het gespecialiseerd en het regulier onderwijs zoveel mogelijk te verkleinen. Denk aan huisvesting onder één dak of op dezelfde locatie, en het waar mogelijk delen van faciliteiten. Dit betekent dat ook bestaande schoolgebouwen waar mogelijk inclusiever moeten worden. Daaronder verstaan we zoveel mogelijk geschikt voor iedereen, ook leerlingen/leraren of ouders met een beperking.
3. **Bijdrage leveren aan een aantrekkelijke stad**
Een kwalitatief hoogwaardig voorzieningenniveau sluit aan op de behoeften van de huidige en toekomstige inwoners. Goede onderwijshuisvesting draagt bij aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken en te leven. Daarom werken we aan toekomstbestendige scholen en zoeken we naar slimme combinaties van onderwijs met andere functies.

Kernopgave

De kernopgave voor de gemeente inzake onderwijshuisvesting bestaat uit:

- De vervangingsopgave: panden die in aanmerking komen voor vervanging vanwege de staat van de gebouwen;
- De herschikkings- en uitbreidingsopgave: het aanpassen van aanbod in bepaalde gebieden op basis van leerlingprognoses.

Met het oog op de groei van de stad worden op meerdere locaties in de komende jaren nieuwe basisscholen voorzien. Dit betreft Centrum (Schoterboshof), Nieuw Kralingen, Katendrecht, Stadionpark, Merwe4Havens en Hoek van Holland.

Om een goed beeld van de vervangingsopgave te krijgen is een nulmeting uitgevoerd voor alle schoolgebouwen in Rotterdam. Rotterdam heeft een relatief oud schoolgebouwenbestand.

Deze gebouwen kunnen nog een goede gebruikswaarde hebben, maar vergen vaak forse investeringen om ze bouwkundig, energetisch en functioneel op peil te houden. Met de vervangingsopgave wil Rotterdam zo veel mogelijk tempo maken om niet verder achterop te raken. Dit om goed onderwijs te kunnen faciliteren en andere manieren van lesgeven mogelijk te maken, waarbij gestreefd wordt naar zoveel mogelijk inclusief onderwijs. Daarnaast is tempo nodig om de klimaatdoelstellingen voor 2030 en 2050 te halen, en om aan eisen voor bijvoorbeeld ventilatie te voldoen.

Meerwaarde creëren

In het IHP worden de mogelijkheden beschreven om realisatie van schoolgebouwen te koppelen aan andere gemeentelijke doelstellingen. Waar mogelijk en wenselijk wordt er aangesloten bij gebiedsontwikkeling. Hierbij wordt de kanttekening gemaakt dat er financiële consequenties zijn van ambities op gebied van duurzaamheid en toegankelijkheid, die alleen volledig gerealiseerd kunnen worden als de raad hiervoor de benodigde extra middelen ter beschikking stelt. Gebouwen worden voor een minimale gebruiksduur van 40 jaar neergezet. Het niet beschikbaar stellen van deze middelen kan als consequentie hebben dat er binnen deze periode extra geïnvesteerd moet worden om klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen te bereiken.

Bij (vervangende-)nieuwbouw van scholen wordt gekeken naar de meerwaarde die een (nieuw) schoolpand kan hebben voor samenwerking en functies die aansluiten op behoeftes vanuit het onderwijs of vanuit de wijk. Vanuit de gedachte 'nu we tóch bezig zijn' is het goed om te kijken naar koppelkansen met andere (maatschappelijke) doelen en mogelijkheden voor medegebruik. Onderwijsvastgoed is immers maatschappelijk vastgoed. Ruimtegebrek in de stad zorgt voor druk op het ontwikkelen van nieuwe maatschappelijk voorzieningen.

Onderwijsbeleid

Tegelijkertijd met het opstellen van dit Integraal Huisvestingsplan Onderwijs is het Nieuw Rotterdams Onderwijsbeleid (NROB) opgesteld. Dit is op 30 november 2023 door de gemeenteraad vastgesteld. Speerpunten van het NROB zijn: vergroten doelgroep bereik voorschoolse educatie (ve), tegengaan personeelstekort in het onderwijs en kinderopvang, verbeteren aansluiting tussen onderwijs, preventie en jeugdhulp en verhogen onderwijskwaliteit. Met name bij het vergroten bereik van de doelgroepeuters dat deelneemt aan de voorschoolse educatie en de aansluiting van onderwijs, preventie en jeugdhulp versterken het NROB en IHP elkaar.

Duurzaamheid en toekomstbestendigheid

De duurzaamheidsambities van de gemeente Rotterdam zijn onder meer vastgelegd in het 'Duurzaamheidskompas' en het 'Klimaat Actieplan Rotterdam' (KAR). Deze documenten zijn ook leidend voor de duurzaamheidsparagraaf van dit IHP. Veel schoolgebouwen in Rotterdam zijn niet CO2 neutraal. Duurzaamheid betekent het verminderen van energieverbruik en het vergroten van het gebruik van alternatieve energiebronnen. Toekomstbestendigheid omvat ook anticiperen op effecten van klimaatverandering, circulair gebruik van bouwmaterialen, het efficiënt inzetten van bestaande gebouwen en capaciteit en het voorkomen van leegstand en sloop.

Omgeving van de school

De schoolomgeving verbindt school en wijk, is veilig, groen en uitnodigend om te verblijven, te spelen en te bewegen. Het streven is om bij nieuwbouw altijd een groenblauw schoolplein aan te leggen, hierbij is een bijdrage van het schoolbestuur noodzakelijk. De groenblauwe schoolpleinen zijn toegankelijk voor de buurt.

Eisen aan het gebouw

Gewoon, voor ieder kind en elke medewerker een goed schoolgebouw! Dat klinkt vanzelfsprekend, maar vraagt om veel aandacht, vooral tijdens de definitie- en ontwerpfase van projecten. In het algemeen kan worden gesteld dat een schoolgebouw goed is, wanneer het aansluit bij de onderwijsvisie van de schooldirectie, leerlingen en medewerkers zich er prettig, veilig en gezond voelen en het gebouw goed is ingebed in de omgeving. Het binnenklimaat van een gebouw voldoet aan het ambitieprofiel Frisse Scholen 2021. Schoolgebouwen zijn toegankelijk voor alle gebruikers, 010Toegankelijk toetst de plannen in de ontwerpfase. Bij het maken van plannen is oog voor de cultuurhistorische waarde van schoolgebouwen.

Motie 'Het onderwijsgebouw van de toekomst'

In het Masterplan Onderwijs is meervoudig sociaal gebruik het uitgangspunt. Dit is het perspectief bij alle nieuwbouw- en renovatieplannen, bij alle schuifoperaties en bij het samenvoegen van (kleine) scholen. Knelpunten in realisatie van multifunctionele schoolgebouwen zijn: de financiering van het gebouw; andere partijen kunnen vaak de investeringskosten niet dragen; hebben een andere investeringssystematiek of kunnen geen langlopende afspraken maken. Een ander knelpunt kan zijn beheer van en samenwerking in het gebouw.

Bij (vervangende-) nieuwbouw van scholen wordt gekeken naar de meerwaarde die een (nieuw) schoolpand kan hebben voor samenwerking en functies vanuit het onderwijs of vanuit de wijk. Uitgangspunt hierbij is altijd de toegevoegde waarde voor het kind. Met de Rotterdamse schoolbesturen werken we verder aan multifunctionele schoolgebouwen. Zeker voor samenwerking tussen onderwijs en voorschoolse educatie, en onderwijs en CJG wordt dit steeds concreter en waar mogelijk al in de praktijk zichtbaar:

- Voor de VE is er een regeling om onder bepaalde voorwaarden VE-ruimte in bestaande schoolgebouwen beschikbaar te stellen; deze regeling wordt voortgezet. Bij voorzieningen die zijn toegekend op basis van deze regeling, wordt de VE-ruimte onder voorwaarden ook meegenomen in de vervangingsopgave.
- Onderzocht wordt of de bestaande regeling voor VE-ruimte in schoolgebouwen kan worden uitgebreid met meer categorieën. Zo zou ruimte gemaakt kunnen worden voor zorgpartners met een maatschappelijke functie die een subsidierelatie met de gemeente hebben en betrokken zijn bij ontwikkeling van het kind, zoals het CJG. Dit voor zover het past in het gebouw zonder dat er een tekort ontstaat aan lesruimte.
- Er is een regeling in ontwikkeling voor kinderopvang met voorschoolse educatie bij nieuwbouw van basisscholen.
- Een toekomstbestendig schoolgebouw is inclusief. Kinderen met en zonder ondersteuningsbehoefte kunnen er met elkaar naar school gaan, er worden minder kinderen doorverwezen naar het gespecialiseerd onderwijs en zorg (zoals fysio, specifieke begeleiding) kan gedeeltelijk in het schoolgebouw plaatsvinden. Er wordt gekeken naar mogelijkheden om inclusiever onderwijs vorm te geven in nieuwbouw.
- Samen met schoolbesturen en samenwerkingsverbanden maken we een ideaaltipe van een Rotterdams schoolgebouw op het gebied van inclusiever onderwijs, duurzaamheid en groen/blauwe schoolpleinen. Dit zal een handreiking opleveren die meegegeven wordt aan de projecten binnen het IHP.

Gevoerd overleg

Het IHP is in nauw overleg met de schoolbesturen opgesteld. Per gebied zijn op basis van data en prognoses gesprekken gevoerd over de daar aanwezige scholen. Er is toelichting gegeven op het IHP in de gebiedsvoorzieningenoverleggen. Uiteindelijk zijn door de schoolbesturen 76 panden benoemd als wens om aan te pakken. Vanwege de personele en financiële capaciteit is een prioritering toegepast om te komen tot 34 panden. In de sectorkamer po-vo van 14 december 2023 is het concept IHP voorgelegd. De sectorkamer heeft een positief advies afgegeven.

Financiële en juridische consequenties/aspecten:

Binnen de gemeentelijke begroting is er vanuit de Rotterdamse Investerings Motor (RIM) dekking en daarmee investeringskrediet beschikbaar voor de realisatie van de in het Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs voorgestelde projecten voor scholen en bijbehorende gymzalen. Er vindt nu een actualisatie plaats van de modelmatige berekening voor de aanvullende dekkingsmiddelen voor vervangingsinvesteringen, renovaties en restauraties conform het beleid zoals vastgesteld in 2020. Hierbij wordt rekening gehouden met de sterk gestegen bouwrijzen. De uitkomst hiervan wordt ter vaststelling voorgelegd bij de Voorjaarsnota 2024.

Onder voorbehoud van vaststelling van deze aanvullende dekkingsmiddelen ter actualisatie van het prijspeil is er voldoende investeringskrediet beschikbaar voor de realisatie van alle projecten in dit IHP. In de eerste helft van 2024 wordt er reeds gestart met enkele projecten, dit is dus vooruitlopend op de vaststelling in de Voorjaarsnota 2024. Voor deze specifieke projecten is reeds voldoende krediet en dekking beschikbaar vanuit de bestaande begroting, deze projecten kunnen daarmee worden gerealiseerd.

Daarnaast zijn er voor de realisatie van (een deel van) de ambities die genoemd worden onder 'meerwaarde' geen middelen beschikbaar. Dit betreft met name extra ambities op gebied van duurzaamheid en toegankelijkheid. Hiervoor wordt één voorstel gemaakt vanuit alle integrale huisvestingsplannen maatschappelijk vastgoed, dat aangeboden wordt in de Voorjaarsnota 2024. Met dit IHP Onderwijs lopen we vóór op de andere IHP's maatschappelijk vastgoed. Dit omdat er anders een stagnatie ontstaat in de opstart van enkele projecten, wat tot een ketting van vertraging kan leiden.

Als voor de genoemde ambitieniveaus in 2024 geen extra middelen beschikbaar worden gesteld, zullen deze niet worden behaald. Projecten zullen dan uitgevoerd worden volgens de huidige vastgestelde normen, zoals het Besluit bouwwerken leefomgeving (voormalig Bouwbesluit). Met schoolbesturen zal ook het gesprek gevoerd worden om de krachten te bundelen en hen te vragen bij te dragen. Diverse schoolbesturen hebben al aangegeven open te staan voor dit soort afspraken.

Met de vaststelling van dit IHP Onderwijs 2024-2027 committeert de gemeente zich (financieel) aan de realisatie van projecten zoals in dit IHP benoemd. Op basis van dit commitment kan de voorbereiding van projecten starten. Het college kan op basis van dit kader besluiten over het toekennen van voorzieningen in overeenstemming met de huisvestingsverordening.

Door de gemeente, G4, VNG en sectorraden wordt er al geruime tijd een lobby gevoerd richting rijksoverheid om meer financiële middelen voor onderwijshuisvesting beschikbaar te krijgen. Onder andere door het Interdepartementaal Beleidsonderzoek Onderwijshuisvesting 'Een vak apart' (maart 2021) is aangetoond dat er een jarenlang structureel financieel tekort is aan middelen vanuit de rijksoverheid. Ondanks dat dit erkend wordt, heeft dit tot dusverre nog niet geleid tot meer middelen.

Afdoening motie

Met de aanbidding van IHP Onderwijs 2024-2027 en de bovenstaande toelichting wordt voorgesteld de motie 'Het onderwijsgebouw van de toekomst' (23bb4917) van de leden Van Groningen (VVD) en Vlieger (Groen Links), als afgedaan te beschouwen.

Het bijbehorende ontwerpbesluit bieden wij u hierbij ter vaststelling aan.

Burgemeester en wethouders van Rotterdam,

De secretaris,

De burgemeester,

J.H. Meijer, L.s.

A. Aboutaleb

Bijlage(n):

Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2024-2027

Ontwerpsbesluit

De Raad van de gemeente Rotterdam,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 23 januari 2024;

besluit:

1. Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2024-2027 vast te stellen.
2. De drie hoofddoelen van het huisvestingsplan vast te stellen, te weten:
 - a. Goede kwaliteit huisvesting;
 - b. Evenwichtig onderwijsaanbod;
 - c. Een bijdrage leveren aan een aantrekkelijke stad.
3. De vervangingsopgave van de 34 projecten voor de periode 2024 - 2027 vast te stellen.
4. De vijf lijnen voor het creëren voor meerwaarde van de stad middels onderwijshuisvesting vast te stellen, te weten:
 - a. Aansluiting bij het onderwijsbeleid;
 - b. Duurzame en toekomstbestendige schoolgebouwen;
 - c. Inpassing van gebouwen in de omgeving;
 - d. Koppeling van andere maatschappelijke voorzieningen aan het schoolgebouw (multifunctionaliteit);
 - e. Het stellen van eisen aan schoolgebouwen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 15 februari 2024

De griffier,

De voorzitter,